



УДК 378.015.31:070

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-35-40](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-35-40)**Почуєва Ольга Олексіївна,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу, завідувачка відділу забезпечення якості освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Pochueva Olha,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, of Foreign Philology and Translation, Head of the Education Quality Assurance Department, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

E-mail: olga.pochueva@hneu.net**ORCID iD** <https://orcid.org/0000-0001-6954-5197>

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

A Розглянуто механізми формування медіакультури у майбутніх керівників закладів освіти. На основі аналізу теоретичних підходів дослідження встановлено, що «медіакультура» – це культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації.

З'ясовано, що на формування медіакультури керівників закладів освіти може впливати декілька соціальних і контекстуальних факторів, серед яких: взаємодія та соціалізація, професійний розвиток, організаційна культура, практики, що ґрунтуються на дослідженнях і фактичних даних.

На першому підготовчому етапі формування медіакультури здобувачами була проаналізована Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), а також декілька онлайн-курсів і проєктів. На другому практичному етапі виокремлені фактори, критерії сформованості медіакультури керівників і вектори, за якими може відбуватися розвиток медіакультури керівника закладу освіти.

Отже, медіакультура створює нове середовище існування, нову реальність, нові вимоги до професіоналізму керівника закладу освіти, що передбачає високий рівень медіакультури. Сформована на високому рівні медіакультура керівників закладів загальної середньої освіти надає можливість управлінню статі інноваційним, активно діяти в медійному просторі освітнього середовища, застосовуючи новітні досягнення науки та техніки. Тому медіакультура має стати частиною сучасної управлінської культури та інструментом взаємозацікавленої комунікативної співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: медіаосвіта; медіакультура; керівник закладів освіти; фактори; критерії медіакультури; вектори розвитку медіакультури керівників закладів освіти

Media culture formation in future heads of educational institutions: managerial aspect

S Mechanisms of media culture formation in future heads of educational institutions are considered. Based on the analysis of theoretical research approaches, it was established that "media culture" is the culture of perception and production by social groups and society as a whole of information and communication tools functioning in society, sign systems, communication technologies, search, collection, production, and transmission of information.

Several social and contextual factors can influence the formation of the media culture of the heads of educational institutions, including: interaction and socialization, professional development, organizational culture, practices based on research and factual data.

At the first preparatory stage of the formation of media culture, the awardees analyzed the Concept of the Implementation of Media Education in Ukraine (new edition) as well as several online courses and projects. At the second practical stage, the factors,

criteria for the formation of the media culture of managers, and the vectors by which the development of the media culture of the head of an educational institution can occur are singled out.

Thus, media culture creates a new living environment, a new reality, and new requirements for the professionalism of the head of an educational institution, which implies a high level of media culture. Formed at a high level, the media culture of the heads of general secondary education institutions gives the manager the opportunity to become innovative, to actively act in the media space of the educational environment, applying the latest achievements of science and technology. Therefore, media culture should become part of modern management culture and a tool for mutually interested communicative cooperation of all participants in the educational process.

Keywords: *media education; media culture; head of educational institutions; factors; criteria of media culture; vectors of development of media culture of heads of educational institutions*

Актуальність проблеми. Нині медіакультура як суспільний феномен створює нове середовище існування, нову реальність. Вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки. Розвиток медіакультури серед керівників закладів освіти є надзвичайно актуальним оскільки компетентність цифрової епохи, розвиток медіакультури надає керівникам закладів освіти навички, знання та розуміння, необхідні для навігації та використання потенціалу цифрових технологій і медіаплатформ. У сучасну цифрову епоху медіаграмотність і медіакультура мають вирішальне значення для ефективного спілкування, критичного мислення та вирішення проблем.

Із 2010 року в Україні розпочато реалізацію «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», яка у 2016 році завдяки активній роботі Інститут соціальної та політичної психології НАПН України була доопрацьована та оновлена. Саме оновлення і прийняття нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні є важливим складником модернізації освіти, який сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства, розвиткові економіки знань, становленню громадянського суспільства [4].

Головною метою Концепції є розбудова в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку й консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей [4].

Виходячи з основних положень Концепції, ключова роль реалізації медіаосвіти та формування медіакультури відводиться закладам

загальної середньої освіти шляхом створення системи шкільної медіаосвіти. Створення такої системи можливе через обов'язкове впровадження у різні шкільні предмети елементів медіаосвіти, розроблення та розвиток різноманітних факультативних заходів, активізація гурткової роботи, що сприятиме формуванню медіакультурної особистості та розвитку інформаційно грамотного суспільства. Але все це не можливо реалізувати, якщо передусім не сформована медіакомпетентність і медіакультура у керівників закладів освіти.

Підтримуємо думку М. Нетреби, яка стверджує що в Україні є певні теоретичні розробки та напрацювання в галузі медіаосвіти. Але потрібно зауважити, що, по-перше, у західних країнах існує стала практика медіаосвіти, на яку можна і варто орієнтуватися, по-друге, теоретичні розробки більшості українських науковців спрямовані здебільшого не на формування критичного мислення та автономної від медіа особистості (як у багатьох західних країнах), а на опанування медіаобладнання та використання можливостей медіа в освітньому процесі [6].

Виходячи із цього, актуальним постають питання формування у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти медіакультури через впровадження в освітній процес занять з медіаосвіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Останнім часом з'явилась значна кількість досліджень, які присвячені саме медіаосвіті взагалі та пріоритетним напрямам розвитку медіакультури зокрема. Це передусім пов'язано з реалізацією «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні». Проблема медіаосвіти та медіакультури цікавить не тільки зарубіжних, а й вітчизняних науковців. Наприклад, С. Гудиліна, Т. Жарковська, О. Журін, Л. Зазнобіна, К. Тихомирова, І. Фомічова розглядають інтегровану медіаосвіту як засіб формування соціальної та громадянської

компетентності учнів; О. Баранов, О. Бондаренко, К. Грибанова розглядають аудіовізуальну медіаосвіту як ефективну освіту, яка надає додаткові можливості щодо самореалізації та соціалізації молоді; О. Ваганова, К. Ветров, Д. Григорова, О. Короченський розглядають формування медіаосвіти на матеріалах преси, що сприяє розвитку критичного мислення. Актуальними у розрізі дослідження формування медіакультури є праці авторського колективу О. Баришполець, О. Вознесенська, О. Голубева та ін. Цей авторський колектив у дослідженні «Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід» розкривають загальні та педагогічні принципи формування медіакультури [1].

Якщо проаналізувати дослідження зарубіжних науковців, то найактивніше вивченням медіакультури займалися вчені, представники семіотики, мовознавства, культурології, соціології та психології: Р. Арнхейм, А. Базен, Р. Барт, Д. Белл, В. Беньямін, Ж. Бодріяр, М. Маклюен, Г. Маркузе, Х. Ортега-і-Гассет, Ч. Пірс, Д. Сосюр, Е. Тоффлер, М. Кастельс, Д. Лалл, К. Леві-Строс, Д. Рашкофф та ін.

Однак, незважаючи на наявну кількість публікації із питань медіаосвіти, медіакультури, необхідно констатувати на недостатню розробленість змісту, технології формування та інструментарію діагностування сформованості медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти.

Метою статті є виокремлення факторів і критеріїв формування компетентностей з медіакультури у майбутніх керівників закладів освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розглянемо вихідні положення окресленої тематики дослідження.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) виокремлені визначення ключових термінів, які є певним еталоном для формування медіакультури у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

Першим таким визначенням є медіаосвіта, яка є частиною освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні

(комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Н. Приходькіна у своїх дослідженнях стверджує що «медіаосвіта заслуговує на особливе місце в процесі підготовки педагогів, оскільки вона стимулює критичне мислення в епоху інформатизації та цифровізації суспільства. Саме медіаосвіта пропонує нові способи залучення учнів до навчання, формує зв'язки між учнями, між школою та особистим життям, між адміністрацією, вчителями та батьками. Педагоги мають вміння моделювати мадіаграмотність і медіакультуру у своїх учнів» [7]. Виходячи із цього твердження, можна констатувати, що не можливо сформувати медіакультури учасників освітнього процесу, не маючи сформованих компетентностей у педагогів та адміністрації закладу освіти.

Другим ключовим визначенням є медіаобізнаність, що є складником медіакультури, який передбачає засвоєння особистістю системи знань про засоби масової комунікації, їхню історію та особливості функціонування, користь і шкоду для людини, вміння убезпечити себе від деструктивних медіаінформаційних впливів і вільно орієнтуватись у світі інформації [4].

Третім визначенням є медіаграмотність, як складник медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [там само].

Тобто медіаосвіта є певною базою, на основі якої розвиваються медіаобізнаність, медіаграмотність, формується медіакультура, а медіакомпетентність є певним рівнем медіакультури.

Проаналізуємо ключові характеристики медіакультури.

Медіакультура – це культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації.

На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки [там само].

На думку Є. Губар, одним із чинників, що обумовлюють медіакультуру, є індивідуально-специфічні характеристики сприйняття та оброблення інформації аудиторією, до яких належать у тому числі когнітивні стилі, які можуть бути розглянуті як на рівні сприймання медіа-інформації окремою особистістю, так і соціальною групою, етносом, суспільством у цілому [2].

У своїх дослідженнях В. Іванов, О. Волощенко медіакультуру розглядають із декількох аспектів, а саме: свідомого сприймання та критичного аналізу й тлумачення інформації, у вмінні виражати себе й спілкуватися за допомогою медіазасобів [3].

Наприклад Л. Масол, розглядає медіакультуру як сукупність інформаційно-комунікативних засобів, матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вироблені людством у процесі культурно-історичного розвитку [5].

Важливо зазначити, що формування медіакультури у керівників закладів освіти є динамічним процесом і на нього можуть впливати різні індивідуальні, соціальні та контекстуальні фактори, серед яких є:

- взаємодія та соціалізація. Керівники закладів освіти можуть розвивати свою медіакультуру через взаємодію зі своїми колегами, неперервну освіту або професійні об'єднання. Під час взаємодії між колегами відбувається активний обмін ідеями, а під час соціалізації, будучи учасником конференцій, форумів, професійних об'єднань, відбувається обговорення інновацій і передового досвіду з медіаосвіти та медіакультури;

- професійний розвиток. Керівники закладів освіти постійно є учасниками заходів із професійного розвитку, які знайомлять їх із новими ідеями, стратегіями та технологіями, пов'язаними з медіа та комунікацією. Семінари, вебінари, тренінги можуть допомогти керівникам розвинути навички та знання, пов'язані з медіа, формуючи їхню медіакультуру;

- організаційна культура. Культура усередині закладу освіти може суттєво вплинути на розвиток медіакультури в закладі освіти. Якщо заклад освіти цінує та заохочує інтеграцію засобів

масової інформації та технологій у навчання та виховання, керівник закладу освіти може узгодити свою медіакультуру із цими цінностями;

- практики, що ґрунтуються на дослідженнях і фактичних даних та інноваціях. Керівники закладів освіти можуть використовувати практики, що ґрунтуються на дослідженнях і фактичних даних, для формування своєї медіакультури. Вони можуть використовувати дослідження, звіти, публікації, що висвітлюють ефективний досвід медіа в освіті, й використовувати цю інформацію для формування свого підходу.

Отже, медіакультура створює нове середовище існування, нову реальність, нові вимоги до професіоналізму керівника закладу освіти, що передбачає високий рівень медіакультури. Сформована на високому рівні медіакультура керівників закладів загальної середньої освіти надає можливість управлінцю стати інноваційним, активно діяти в медійному просторі освітнього середовища, застосовуючи новітні досягнення науки та техніки. Тому медіакультура має стати частиною сучасної управлінської культури та інструментом взаємозацікавленої комунікативної співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Оскільки вишівська освіта спрямована переважно на формування критичного мислення та комунікаційної компетентності, для здобувачів вищої освіти в рамках освітнього компоненту «Управління освітньою діяльністю» були розроблені цикл практичних занять, метою яких перш за все було формування у здобувачів вищої освіти компетентності з медіакультури.

На першому підготовчому етапі здобувачами була проаналізована Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), а також декілька онлайн-курсів і проєктів, а саме: дистанційний навчальний курс медіаграмотності для громадян, створений IREX у партнерстві з Академією української преси та StopFake (http://irex.mocotms.com/ml_web/story_html5.html), онлайн-курс «Новинна грамотність» від Детектор Медіа (<https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>), освітній проєкт «OSINT Academy» від Інституту постінформаційного суспільства (<https://osint.academy/>), гра «Медіаграмотна місія» від IREX (http://irex.mocotms.com/ml_game/story_html5.html), мультимедійний онлайн-посібник «МедіаДрайвер» від Детектор Медіа (Медіадрайвер – твій навігатор у світ медіа (mediadriverr.online)).

На другому практичному етапі, під час роботи керівників закладів освіти, за якими може в малих групах, здобувачами були виокремлені відбуватися розвиток їхньої медіакультури фактори та критерії сформованості медіакультури (табл. 1):

Таблиця 1

Фактори та критерії оцінки рівня сформованості медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти

Фактори	Критерії
Обізнаність керівника із питань медіаосвіти	Науковість, знання теоретичних основ медіаосвіти
	Ступінь володіння керівником закладу інформацією щодо забезпечення організації медіаосвіти
	Визначення мети і завдань, розроблення плану дій із реалізації в освітньому процесі медіаосвіти
Створення системи шкільної медіаосвіти	Наявність у навчальних програмах елементів медіаосвіти
	Наявність факультативних медіаосвітніх програм
	Наявність курсу з медіакультури для старшокласників
	Організація роботи гуртків, студій, клубів
	Залучення бібліотеки для реалізації програм з медіаосвіти
Комунікативна діяльність керівника	Міжособова комунікація
	Уміння планувати майбутнє спілкування
	Здатність створити короткий, зрозумілий і точний опис медіатексту
	Добррозичливості в мережі стосунків
Сформована медіаінформаційна грамотність	Уміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою
	Виразити себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів
	Успішно здобувати необхідну інформацію
	Свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію
Сформована медіакомпетентність	Розуміння соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа
	Ефективно взаємодіяти з медіапростором
	Створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства
	Реалізація активної громадянської позиції

На основі виокремлених факторів і критеріїв для розроблення кваліметричної моделі оцінка рівня сформованості медіакультури керівника закладів освіти, методом індексного оцінювання, здобувачами вищої освіти були визначена вагомість факторів і критеріїв.

Під час виконання другого завдання практичного етапу, здобувачами були виокремлені та обґрунтовані можливі вектори розвитку медіакультури керівників закладів освіти.

Професійний розвиток. Участь у можливостях професійного розвитку, зосереджених на медіаграмотності, цифрових технологіях та освітніх медіа, може суттєво сприяти розвитку

медіакультури серед керівників закладів освіти. Семінари, конференції, вебінари, тренінги надають можливість дізнатися про інноваційні медіа-практики, вивчити ефективні стратегії інтеграції медіа та бути в курсі останніх подій в освітніх медіа.

Автономія. Керівники закладів освіти можуть активно розвивати медіакультуру, реалізуючи в закладах інноваційні проекти, які сприяють медіаграмотності та інтеграції медіаосвіти у навчання та виховання.

Професійні об'єднання Приєднання або створення професійних об'єднань для спільного навчання, зосереджених на медіакультурі, може

створити сприятливе середовище для освітніх лідерів, щоб брати участь у поточних дискусіях, ділитися ресурсами та колективно розвивати свої знання та навички щодо інтеграції медіа.

Визначені вектори можуть допомогти керівникам закладів освіти розбудувати свою медіакультуру та ефективно впроваджувати у закладах освіти відповідального та ефективного використання медіа в освіті.

Висновки. Розвиток медіакультури керівників закладів освіти є актуальним, оскільки він надає їм важливі навички для орієнтування в епоху цифрових технологій, сприяє медіаграмотності та розвитку медіакультури, підтримує професійне зростання. Проведення практичних занять із використанням інтерактивних методів навчання сприяють розвитку критичного мислення, формуванню у здобувачів вищої освіти компетентності з медіакультури, які сприятимуть модернізації освіти та побудові в країні інформаційно культурного суспільства.

Перспективами подальших розвідок є розроблення опитувальників для учнів, батьків щодо актуальних питань формування медіакультури та апробація їх під час переддипломної практики здобувачами вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Барішполец О. Т., Найдѐнова Л. А., Мироненко Г. В., Голубева О. Є., Різун В. В. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2009. 440 с. URL: <http://balakliya-school2.edu.kh.ua/Files/downloads/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96.pdf>
2. Губар Є. Медіакультура крізь призму когнітивного стилю сприйняття інформації. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Gubar-YE.V.-Mediakultura-kriz-pryzmu-kognityvnogo-stylju-spryjnyattya-informatsiyi-.docx.pdf>
3. Іванов В., Волошенюк О. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / за наук. ред. В. В. Різун. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
5. Масол Л. Медіакультура. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. Київ: Юніком Інтер, 2008. С. 479–481.
6. Нетреба М. Поняття «медіаосвіта» та «медіаграмотність» в аспекті якості викладання

журналістикознавчих дисциплін. Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18–19 квітня 2018 р. Маріуполь: МДУ, 2018. С. 315–317. URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1117/1/poniattia_mediaosvita.pdf

7. Приходькіна Н. О. Медіаосвіта учнів у шкільництві англomовних країн: монографія. Київ; Тернопіль: Крок, 2020. 412 с.

References

1. Baryshpolets, O. T., Naidonova, L. A., Myronenko, H. V., Holubea, O. Ye., & Rizun, V. V. (2009). *Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykholohichnyi pidkhid [Media culture of personality: a social-psychological approach]: navchalnyi posibnyk*. Kyiv. Retrieved from <http://balakliya-school2.edu.kh.ua/Files/downloads/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96.pdf> [in Ukrainian].
2. Hubar, Ye. (2017). *Mediakultura kriz pryzmu kohnityvnoho styliu spryiniattia informatsii [Media culture through the prism of the cognitive style of information perception]*. Retrieved from <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Gubar-YE.V.-Mediakultura-kriz-pryzmu-kognityvnogo-stylju-spryjnyattya-informatsiyi-.docx.pdf> [in Ukrainian].
3. Ivanov, V., & Volosheniuk, O. (2012). *Mediaosvita ta mediahramotnist [Media education and media literacy]: pidruchnyk*. Kyiv: Tsentr vilnoi presy [in Ukrainian].
4. *Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini [Concept of implementation of media education in Ukraine]*. (2016). Retrieved from <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf> [in Ukrainian].
5. Masol, L. (2008). *Mediakultura [Media culture]*. In V. H. Kremen (Ed.), *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]* (p. 479-481). Kyiv: Yunirkom Inter [in Ukrainian].
6. Netreba, M. (2018). *Poniattia «mediaosvita» ta «mediahramotnist» v aspekti yakosti vykladannia zhurnalistykoznavchyykh dystsyplin [The concepts of "media education" and "media literacy" in the aspect of the quality of teaching journalism disciplines]*. In *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh polikulturnoho svitovoho prostoru: stan, problemy, perspektivy [Internationalization of higher education of Ukraine in the conditions of the multicultural world space: state, problems, prospects]: materialy II mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 315-317). Mariupol: MDU. Retrieved from http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1117/1/poniattia_mediaosvita.pdf [in Ukrainian].
7. Prykhodkina, N. O. (2020). *Mediaosvita uchniv u shkilyntstvi anhlomovnykh krain [Media education of students in schools in English-speaking countries]: monohofia*. Kyiv; Ternopil: Krok [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського матеріалу: 30.06.2023